

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yüz ellinci İçtima

26.1.1338 Perşembe

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	138,139	5. — İspirto ve ispirotolu mevaddı ispençariye imal ve fûruhtu hakkında kanun lâyihası	140
2. — İcra Vekilleri muamelâtı	140	6. — Orman Resmi hakkında kanun lâyihası	140
1. — Dr. Rıza Nur Beyin yerine bir vekâlet vekili intihapolunmasına dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi	140,142	7. — Buğday, arpa, mısır ve dakikten bir misli Resim alınmasına dair kanun lâyihası	155
3. — Azayi kiram muamelâtı	143,155	5. — Teklifler	140
1. — Kırşehir Mebusu Cemaleddin Çelebi Efendinin vefatına dair tebligat	143	1. — Tokad Mebusu Rifat Beyin, Şehid düşen zâbitan ailesine Meclisçe varakai takdiriye verilmesine dair kanun teklifi (2/440)	140
2. — Urfa Mebusu Hacı Hayalî Efendinin vefatına dair tebligat	143	2. — Erzurum Mebusu İsmail Bey ve rüfekâsının, 23 Nisan 1336 tarihinden mukad-dem derecatı muhtelifede mahkûm olmuş olan eşhasın aflarına dair kanun teklifi (2/422)	155
3. — Memurin Muhakematı Tetkik Heyeti ve Encümeni için intihap	155	3. — Karahisarı Sahib Mebusu Hulûsi Efendinin, Konya eşrafından istiklâl mahkemesince mahkûm edilmiş olan Başaralı Mustafa Efendinin affına dair kanun teklifi (2/441)	155
4. — Lâyhalar	140,155	6. — Tezkereler	142
1. — Rüşumat Müdiriyeti Umumiyesi 1337 senesi bütçesine (3 000) lira tahsisat ilâvesine dair kanun lâyihası	140	1. — Ordunun geri hidematının bâzı umuruna nezaret etmek üzere Harb Encümeni kararıyle mebuslardan intihabe-	
2. — Düyunu Umumiyenin 1337 senesi bütçesine 139 bin lira ilâvesi hakkında kanun lâyihası	140		
3. — Kars'ta akit ve imza edilmiş olan Türkiye, Ermenistan, Azerbeycan ve Gürcistan Muahedesinin tasdik edilmesine dair kanun lâyihası	140		
4. — Ankara'da akit ve imza edilmiş olan Türkiye - Ukrayna Muhadenet ve Uhuvvet Ahitnamesinin tasdikine dair kanun lâyihası	140		

	Sayfa	Sayfa
dilmiş zevat hakkında Başkumandanlık tezkeresi	142:143	
7. — Sualler	140,155	
1. — Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, umuru hariciyeye mütaallik Hariciye Vekâletinden sual takriri	140	
2. — Aydın Mebusu Tahsin Beyin, Mü-lâzimievvel şehid Ferid Bey ailesine müte-rakim maâşatının neden verilmediğine dair Müdafaai Milliye Vekâletinden sual takriri	155	
3. — Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, Çiçek hastalığı hakkında Dahiliye Vekâletinden sual takriri	155	
8. — Mazbatalar	143	
1. — Bitlis Mebusu Yusuf Ziya Beyle 75 refikân, Heyeti Umumiye içtimamın dört ay olmasına ve saireye dair kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/428)	143:151	
2. — Adana Affı Umumi Kanunundan o havalideki ceraimi âdiye mücrimininin de istifade edip etmiyeceklerinin tefsirine da-		
ir İcra Vekilleri Heyeti tezkeresi ve Ad-liye Encümeni mazbatası		152
3. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Konya hâdisesi isyanıyesi faillerinden Kon-ya'nın Polatlar mahallesinden Hacı Hüseyin, Cîn Seyid (veya Said) ve rüfekasının evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası		152:153
4. — Casusluktan maznun Söke'den Dimistokli'nin muhakemesinin İstiklâl Mahkemesince rüyeti lâzımgeldiğine dair Ad-liye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası		153
5. — Hiyaneti vataniyeden dolayı Kon-ya'nın Kargın karyesinden Ömeroğlu Ali Çavuşun müebbeden ve Ekmekçi Meh-med'in on beş sene küreğe konulmalarına ve Şemseddin mahallesinden Arabacı Ra-him ile Tatar Osman'ın üçer sene kalebentlikleri hakkındaki evrakı hükmiyenin gön-derildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası		153:155

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 2,15 sonra

REİS — Birinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KATIPLER : Mâhmud Said Bey (Muş), Âtîf Bey (Kayseri)

REİS — Celse küşadedildi. Zaptı sabık hulâsası kıraat edilecek.

(Zaptı sabık hulâsası okundu.)

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Birinci Reisvekili Musa Kâzım Efendinin tahtı Riyasetlerinde bilinkad zaptı sabık hulâsası kıraat ve tashiha kabul olundu. Heyeti Vekileden mevrud 1337 senesi Maliye ve Rûsumat bütçelerine tahsisat ilâvesine dair tekâlifi

kanuniye Muvazenei Maliye Encümenine, Altın ihracının men'i hakkındaki Kanunun birinci maddesinin tadiline dair lâyihai kanuniye Muvazenei Maliye ve Adliye encümenlerine, Lâzistan Mebusu Osman Beyin, Atine kazasında iki karyenin âşar borçlarının affına dair teklifi Lâyiha Encümenine, İstiklâl Mahkemesi âzasından Bursa Mebusu Muhiddin Beyin, hapsanelerin ıslahı hakkındaki teklifi bu bapta kanunlarla tevhid edilmek üzere aidolduğu encümenine havale olundu. Sakarya ve Afyon Karahisar muharebatında hüsnühizmeti görülen ümera ve zâ-

bitandan yirmi beş zatın takdirname ile ve yirmi sekiz zatın da harb madalyasıyla taltiflerine dair inha defterleri kıraat ve müttefikan kabul olundu. Karesi Mebusu Abdulfafur Efendinin, müftü efendilerin teşrifattaki mevkilerine dair temenni tahririnin Heyeti Vekileye havalesi kabul edildi. Amasya Mebusu Ali ve Hamdi beylerle Yozgad Mebusu Ahmed ve Konya Mebusu Hacı Bekir efendilerin mezuniyetlerine ve mezuniyetlerini tecavüz ettiren Malatya Mebusu Lûtfi Beyle Konya Mebusu Rifat Efendinin tecavüz ettirdikleri müddetin mezuniyete mahsubelediyesine dair Divan kararları kabul ve Ergani Mebusu Rüştü Beyin tecavüz ettirdiği müddetin hidematı vataniyeden addi hakkındaki tahriri Divanı Riyaset kararı mucibince reddolundu. Tokad Mebusu Rifat Beyin, Keskin madeni Rumlarına ve müsadere edilen ipeklere dair sual tahrirleri Dahiliye, Maliye ve Müdafaa-i Milliye vekâletlerine havale olundu.

Posta ve Telgraf bütçesine eşya bedeli olarak (40) bin lira ilâyesine dair lâyhâi kanuniye müzakere edilerek maddeleri aynen kabul ve heyeti umumiyesi tâyini esamî ile reye vaz'olunarak 3 müstenkif ve 27 redde karşı 134 reyyle kabul olundu.

İttihad postaları ücretinin tezyidi hakkındaki lâyhâi kanuniye dahi bilmüzakere 1, 2, 12 nci maddeleri tashihan, diğer mevaddı aynen ve heyeti umumiyesi ekseriyetle kabul olundu. Buhara Mümessiliği tahsisatı hakkındaki Kanun ikinci defa reye konularak 6 redde karşı 138 reyyle kabul edildi.

Tetkik Encümeniyle Heyeti için geçen içtimada yapılan intihap neticesinde hiçbir zatın ihrazı ekseriyet eylemediği tebliğ olunarak ikinci intihabın Perşembe günü icrası tensip ve tenefüs için Celse tatil olundu.

İkinci Celse

Musa Kâzım Efendinin tahtı Riyasetlerinde bilnikat Adliye Vekili Beyin talebi üzerine Usulî Muhakemat Kanunu tadili hakkındaki lâyhâi kanuniyenin Perşembe ruznamesine ithali tensesbedildi. Ukrayna Fevkalâde Sefiri Froze cenaplarının Türkiye'den mufarekati esnasında çekmiş olduğu telgraf kıraat olundu. Çorum Mebusu Dursun Beyin, ianeye dair sual tahriri Dahiliye Vekâletine, Antalya Mebusu Rasih Efendinin bir kaza teşkiline dair teklifi Lâyhâ

Encümenine havale edilerek celsei hafiyeye geçildi.

(Üçüncü Celse hafidir.)

Birinci Reisvekili Kâtip Kâtip
Musa Kâzım Mahmud Said Âtif

REİS — Zaptı sabık hakkında mütalâa varmı? (Hayır, sadaları) Zaptı sabık aynen kabul edilmiştir.

VEHBİ Ef. (Konya) — Reis Efendi müsaade ederseniz iki söz söyleyeceğim.

REİS — Buyurun efendim.

VEHBİ Ef. (Konya) — Efendim cümleminizin hatırlarımızdadır ki, kemali hararet ve şiddetle müzakere ederek matbuatın defatirini ve sairesini tetkik etmek üzere tarafımızdan bir encümen teşkil edilmişti. Bu encümen bugün raporunu vermiş. Aldık. Raporu hepimiz okudunuz rica ederim, bu, müzakere olunsun. Bu adam nerededir; niçin kaçırılmış? Neden gitmiş ve bu kadar israfata sebebiyet veren kimler imiş? Bunlar tetkik olunsun. Ondan sonra bütçenin müzakeresine geçilmesini teklif ederim. (Hay hay sadaları)

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Arkadaşlar müsaade buyurunuz. Bendeniz de iki kelime söyleyeceğim geçen sene teklif ettiğim Evkafı Celâliyyeye dair bir kanun vardır. Hâlâ duruyor. Rica ederim, bütçe müzakeresinden evvel bunu tetkik ve müzakere edelim. Her geçen dakika hazineyi milletin yüzlerce lira zarar etmesine bâdi oluyor. Binaenaleyh bu suretle de ahalinin hukuku ızaa ediliyor. İspat edeceğim. İstirham ediyorum. Ruznamenin 11 nci maddesindedir. Günlerden beri kalıyor. Cumartesine alınmasını tekrar teklif ediyorum.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Reis Efendi müsaade buyrulur mu? Bendeniz de bir şey arz edeyim. Matbuat ve istihbarat raporu biraz uzundur. Heyeti Âliyenizin lâyıkıyla okuması için biraz zaman lâzımdır. Bendeniz zannediyorum bunun yekûnu 60 - 70 bin liralık bir şeydir. Halbuki Heyeti Umumiyenin bugün Devletin varidatı ve masarifatı üzerinde yapacağı tetkikat yüz binlerle liralık menafii umumiyeyi temin edecektir. Binaenaleyh bu rapor kendi bütçesinin müzakeresi esnasında okunursa lâzım gelen izahat verilir. O zaman yeni senenin masrafını dahi kısar ve ona göre şey edersiniz.

Onun için bütçe müzakeresi esnasında okunmasını teklif ediyorum. Esasen raporda bütün vakayı tahlil edilmiştir. Zaten büyük bir şey de değildir. Yani Heyeti Celile müsait bir zaman bulur ve müzakere edebilir. Binaenaleyh bundan daha mühim olan işler, meselâ hapsanenin ıslah meselesi var ki beş altı yüz bin lira masraf yapıyoruz. On beş bin kişiyi beyhude besliyoruz. Bu sene buna devam ettik. Hiçolmazsa 1338 senesinde ıslah edelim. Keza zabita ve jandarmenin tevhid meselesi var. Bunlara bakalım her halde bu bendenizce bütçesinin müzakeresi esnasında kabili haldir.

REİS — Bu hususta katı bir karar vermiyelim. Fakat böyle mühim olanları da ruznameye alarak müzakeresini yapalım.

4. — LÂYİHALAR

1. — *Rüsumat Müdiriyeti Umumiyesi 1337 senesi bütçesine üç bin lira tahsisat ilâvesine dair kanun lâyihası*

REİS — Rüsumat Müdiriyeti Umumiyesi 1337 bütçesine üç bin lira tahsisat ilâvesine dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniyeyi Muvazenei Maliye Encümenine gönderiyoruz.

2. — *Düyunu Umumiyenin 1337 senesi bütçesine 139 bin lira ilâvesi hakkındaki kanun lâyihası*

REİS — Düyunu Umumiye bütçesine 139 bin lira ilâvesine dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniyeyi keza Muvazenei Maliye Encümenine gönderiyoruz.

3. — *Kars'ta akit ve imza edilmiş olan Türkiye, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Muahednamesinin tasdik edilmesine dair kanun lâyihası*

REİS — Düveli Muhtelifle ile Kars'ta akdolan Muahedenamenin tasdiki teklif ediliyor; Hariciye Encümenine gönderiyoruz.

4. — *Ankara'da akit ve imza edilmiş olan Türkiye - Ukrayna Muahedenet ve Uhuvvet Ahitnamesinin tasdik edilmesine dair kanun lâyihası*

REİS — Ukranya Cumhuriyeti ile akdolan Muahadetname var, Hariciye Encümenine veriyoruz.

5. — *İspirto ve ispirotolu mevaddı ispençariye imali ve fûruhtu hakkında kanun lâyihası*

REİS — İspirto ve ispirotolu mevaddı ispençariye imal ve fûruhtu hakkındaki lâyihai kanuniyeyi Kavanini Maliye ve Muvazenei Maliye encümenlerine gönderiyoruz.

6. — *Orman Resmî hakkında kanun lâyihası*

REİS — Orman Resmine dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye var. Defteri Hakaniyle Muvazenei Maliye Encümenlerine gönderiyoruz;

5. — TEKLİFLER

1. — *Tokad Mebusu Rifat Beyin, Şehit düğün zâbitan ailelerine Meclisçe bir varakai takdiriye verilmesine dair kanun teklifi (2/440)*

REİS — Tokad Mebusu Rifat Beyin, Şehit ailelerine birer varakai takdiriye verilmesine dair teklifi kanunisi var. Lâyiha Encümenine veriyoruz.

7. — SUALLER

1. — *Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, umuru hariciyeye mütaallik Hariciye Vekâletinden sual takriri*

REİS — Tunalı Hilmi Beyin Hariciye Vekâletinden sual takriri var, Hariciye Vekâletine gönderiyoruz.

2. — İCRA VEKİLLERİ MUAMELÂTI

1. — *Dr. Rıza Nur Beyin yerine bir vekâlet vekili intihabolunmasına dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi*

REİS — Rıza Nur Bey gelinceye kadar Sıhhiye Vekâletine bir vekil intihabına dair Heyeti Vekile Riyasetinin tezkeresi var, okuyacağız.

12 . 1 . 1338

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Vekil Rıza Nur Beyefendi henüz Sinob'dan hareket etmedikleri ve muvasalatlarına kadar daha bir müddet geçeceği cihetle bilhassa hava- le tanzim ve irsali ve müstacelen ifası muktazi vazafin rüyeti tehhür etmemek üzere bir vekâlet vekilinin intihabı Şihhiye Vekâleti Hıfzıssıh-

hai Umumiye Müdiriyetinin 22 . 1 . 1338 tarih ve Hıfzıssıhha Şubesinin 13825 - 132 numaralı tezkeresiyle istirahat edilmekte bulunmasına nazaran ifayı muktezası menuhu' reyî riyasetpenahileridir efendim.

İera Vekilleri Heyeti Reisi ve
Erkâm Harbiyei Umumiye Vekili
Fevzi

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, Rıza Nur Bey, bir telgrafnamesinde Celâl Beyi tevkil etmiştir. Celâl Beyin vekâleti ne oldu ki şimdi tekrar vekil intihabolunuyor?

(İstifa etti sesleri)

İktisat Vekâletinden istifa ettiyse Sıhhiye Vekâletinden de mi istifa etmiş addolunuyor?

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, Reis Paşa Hazretleri tarafından Meclisin reyî alınmış, vekâlet Vehbi Beye tevdi edilmiştir.

(İktisat Vekâletine idi sesleri)

SALİH Ef. (Erzurum) — Vekâletin vekâletle idaresi mümkün değildir. Çünkü bir Vekil kendi işini görmekten âcizdir. Aramızda bu kadar muktedir arkadaşlar vardır. Bir zatı intihabederiz.

MAHMUD CELÂL B. (Saruhan) — Rıza Nur Bey, bendenize İktisat Vekili bulunduğum zaman, kendileri teşrif edinceye kadar Sıhhiye Vekâletine bakmaklığı telgrafla yazdı ve Heyeti Vekile Reisi de bunu tasvibederek bendenize havale etti. Fakat İktisat Vekâletinden istifa edip Heyeti Vekileden çekildikten sonra diğer Vekâlete bakmak salâhiyetini haiz değilim zannediyorum. (Hayır, hayır, sesleri)

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Efendim Celâl Beyin telâkkileri yanlıştır. Çünkü Rıza Nur Bey, Vekâleti Celâl Beyin zatına tevdi etmiştir ve bu tevdi Meclisin tasvibine iktiran etmiştir. Celâl Beyin bu vekâleti ifa etmesi kendisinin bilfiil İktisat Vekili olmasıyla meçrut değildir. Onun için zaten tasvibe iktiran eden karar vehile vekâlete devam etmesi lâzımdır. Usul böyledir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Heyeti Umumiye karar vermiştir. Tasvibine iktiran etmiştir.

REİS — Efendim, Rıza Nur Beyden sonra ekalliyette kalan bir zat vardır. Reyî işari ile isterseniz Vekâleti o idare etsin.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Celâl Bey, Rıza Nur Beyin telgrafı üzerine vekâleti

kabul etti. Heyeti Vekile de bunu Meclise arz etti. Meclisi Âli de Celâl Beyin şahsını muvafık bularak Sıhhiye Vekâletine Vekil intihabetmiş oldu. Binaenaleyh şimdi Celâl Bey İktisattan istifa etmesiyle Sıhhiyeden istifa etmiş midir? Onu soruyorum. Etmedi ise Vekildir.

SALİH Ef. (Erzurum) — Maarif Encümeni Reisi veya Şer'îye Encümeni Reisi Meclisin müntahabıdır. Bunlardan birisi bu zat gelene kadar vekâleten idare etsin.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Evvelki intihapta Rıza Nur Beyden sonra Genç Mebusu Haydar Bey ekseriyette kalmıştır. O vekâleten idare etsin.

REİS — Efendim, intihabın tecedidi lâzımgelir mütalâası var bir; Celâl Beyefendi tevkil edilmiş ve Mecliste onu tasvibetmiştir, şimdi Celâl Beyin muvakkaten bakması diye teklif var iki; bir de ekseriyet kazanan Haydar Bey var. (Olamaz sesleri) Onu reyî işari ile reye vaz'edelim teklifi var üç; şimdi.

SALİH Ef. (Erzurum) — Maarif Encümeni Reisi bu işle meşguldür efendim.

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Efendim, eğer memlekette emrazı sâriye maalesef hükümlerle olmasaydı bendeniz de şöyle böyle, birkaç zaman daha geçirmemizde bir zarar görmeyecektim. Halbuki Kânunuevvel zarfında kemali esfle arz etmek lâzımgelir ki, iki yüz altmış Çiçek hastalığı musabından sekseni vefat etmiştir. (Sıhhiye Müdürü ne yapıyor? sadaları) Yalnız nefsi Ankara'da değil seksen kişinin çiçekten vefatı, çiçeğe yakalanması bile ayıp adde-dilecek bir zamandayız. Çünkü aşısı var, tedabiri var, sakınmak çareleri vardır. Binaenaleyh bundan maada Lekeli Tifo ve Hummayı Racia hastalıkları da hükümlerle değildir. Mesele ihtisas meselesidir. Her halde içimizdeki arkadaşlardan birisinin intihabı lâzımdır. Ve bu da defatle tekerrür etmiştir. Şunu vekil edelim, şunu yapalım, diye reyî işari ile olmaz, usule tevfi-kan, yani asıl gelinceye kadar bir vekil intihap edersiniz. Bu işleri tedvir eder ve mesele biter.

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Her hangi bir vekâlete intihabedilip de burada bulunmayan veyahut burada bulunup da vekâletten infikâk edenler hakkında Meclisi Âliniz şimdiye kadar iki şekilden birisini kabul etmiştir. Eğer vekilin müddeti mezuniyeti uziyacaksa onun yeri-

ne bir vekil intihabetmek; ikincisi de cüzi bir zamanda Meclise iltihak edeceği memul ise Meclis Reisi tarafından gösterilecek Heyeti Vekile meyanından birisini reyî işari ile o vazife memur etmek. Şimdi intihap ierası ve Emin Beyin buyurduğu gibi hakikaten bugünlerde bâzı sâri hastalıkların da şu memlekette cereyan ve tevessü etmesi de nazarı itibara alınacak olursa mutlaka mütehassıs bir zatın orada bulunması lüzumu derkâr bulunduğu cihetle bu mesele pek basittir. Belki şimdiye kadar intihap bitmiş olacaktı. Meslek erbabından birisini intihabedelim, mesele bitsin.

MUSTAFA NECATİ B. (Saruhan) — Efendim, birçok mesailde olduğu gibi bu meselede de Meclisi Âliniz garib bir mesele karşısında kalıyor. Heyeti Vekile Reisi arzu ettiği zaman birisini intihabettiriyor, arzu ettiği zaman diğer birini tâyin ediyor. Bunun için şimdiye kadar muayyen bir usul yoktur. Kanunda bu usul tesbit edilmemiştir. Bu gayet mühim bir meseledir. Bizim vekâletimiz meselesidir.* Bu itibarla bunu yalnız Heyeti Vekile Reisinin keyfine bırakmak doğru değildir. Meselâ; yarın birisi gidecektir, Heyeti Vekile Reisi birisini yerine tâyin edecektir. Diğer bir gün öbürsü gidecektir, Heyeti Vekile Reisi Meclisten istiyecektir. Onun için bunun tesbiti lâzımdır. Bu meseleye Sıhhiye Vekâleti meselesine gelince; Rıza Nur Beyefendi Meclisten intihabolunmuştur. İntihabolduktan sonra Celâl Beyefendiye vekâlet vermiştir, bu vekâleti de Meclisin kararına ıktiran etmiştir. Şimdi elimizde bir karar varken biz bu karardan nükûl mü edeceğiz? Rica ederim Meclisi Âli her gün garip meseleler karşısında kalıyor. (Doğrudur, sesleri)

HAYDAR B. (Gene) — Efendim bendeniz bu fikirdeyim ki; ayrıca bir mütehassısın oraya gönderilmesine lüzum yoktur. Celâl Beyefendi zaten vekâleti kabul etmişti. Orada memurini sıhhiye vardır, mütehassıslar vardır. Lâzım olan şeyi takibederler. Celâl Beyefendi bu suretle imza eder, işleri tedvir eder iş biter. Mesele yoktur.

REİS — Efendim takrirler vardır. Birisinde Celâl Beyin Sıhhiye Vekâleti Vekilliğine devamı lüzumunun âraya vaz'ını teklif ederim, diyor. Celâl Beyin Sıhhiye Vekâleti Vekilliğine devamını kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

6. — TEZKERELER

1. — *Orduda geri hidematının bâzı umuruna nezaret etmek üzere Harb Encümeni kararıyla mebuslardan intihabedilmiş zevat hakkında Başkumandanlık tezkeresi*

REİS — Efendim, orduda geri hidematının bâzı umuruna nezaret etmek üzere memur edilen zevat hakkında Başkumandanlık tezkeresi var:

Heyeti Umumiyye

Ordu geri hidematının bâzı umuruna nezaret ve muavenet etmek üzere isimleri âtide muharrer zevat Harb Encümeni kararıyla memur edilmişlerdir. Arzı malûmat eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Reisi

Başkumandan

Mustafa Kemal

Müfid Ef. (Kırşehir), Ata B. (Niğde), Hakkı Pş. (Niğde), Mehmed Vehbi Ef. (Konya), Tahsin B. (Aydın), Esad Ef. (Aydın), Mehmed B. (Eskişehir).

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim, bu zevat razı mıdır? Böyle olur mu, arzu ediyorlar mı?

REİS — Efendim, o zevat kabul etmezlerse başka.

SALİH Ef. (Erzurum) — Müsaade buyurun, bu zatlar eğer irşat vazifesiyle ordunun arkasına gidiyorlarsa doğrudur. Eğer irşat vazifesi ile değilse burada askerler var. Mütehassıslar var. Demin teklif etmişim ki, Maarif Encümeni Reisini getirin. Sıhhiye Vekili yapın. Bu ona benziyor.

HACI İLYAS SÂMİ Ef. (Muş) — Efendiler, ben itiraf ederim ki, şu teklifi anlamadım. (Ret, ret sadaları) Efendim müzakere değil, usulü müzakere hakkında söyliyeciğim. Bundan evvel harb encümeni lâyihai kanuniyesi buraya gelmişti. Müdellel, mufassal olarak reddi ciheti ekseriyetle takarrur etmişti. Şimdi harb encümeni lâyihai kanuniyesi Meclisi Âlinizde reddedildikten sonra bir cereyan onu aynen iade ediyor. Eğer şekil bu ise pek garip bir şey olacak. Lâyihai kanuniye reddedildiği halde şekli yine mahfuz tutulmak isteniyor. Yok bu değilse bu suretle anlamam. Bu teklifin mahiyeti yine takdiri âlinize muhavveldir. Asıl meseleyi şu noktai na-

zardan muhakeme etmenizi rica ederim. Pek garip bir meseledir.

REİS — Efendim, bu mesele bir kanun meselesi değildir. Harb encümeni lâyihai kanuniyesinin kabulünü natık bir teklif değil. Harb encümeni namiyle bir encümen teşekkül ediyor. O encümen de bâzı zevatı bu hizmetlerle tavzif etmiş, onlar kabul eder, etmez diye Meclisçe verilecek bir karar yoktur. (O halde niçin okunuyor? Sadaları)

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Bu arkadaşlara mezuniyet vermek Meclisi Âliye aittir.

VEHBİ Ef. (Konya) — Efendiler bu kadar telâş etmekte hiçbir mâna yoktur. Okunan ismin birisi benim. Katiyen hiçbir şeyden malûmatım yoktur.

ESAD Ef. (Aydın) — Bendenizin de ismim var. Malûmatım yoktur.

VEHBİ Ef. (Konya) — Müsaade buyurun, eğer bizzat bana tevdi olunan hizmet yapabileceğim hizmet ise mezuniyet verdiğiniz takdirde maalmemnuniye giderim. Yok eğer bana tevdi olunan bu hizmet benim göremeyeceğim bir şey

ise ben sizden gitmemekliğimi istirham ederim. Nedir bu telâş? Benim bu meseleden ve hiçbir şeyden haberim yoktur.

3. — AZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Kırşehir Mebusu Cemaleddin Çelebi Efendinin vefatına dair tebligat*

REİS — Kırşehir Mebusu Cemaleddin Çelebi Efendi vefat etmiştir.

2. — *Urfa Mebusu Hacı Hayalî Efendinin vefatı*

REİS — Urfa Mebusu Hacı Hayalî Efendi keza vefat etmiştir.

(Allah rahmet eylesin sadaları)

HÜSREV B. (Trabzon) — Divanı Riyasetten her ikisinin ailesine birer taziye yazılın efendim! (Fatiha okunsun sadaları)

(Beş dakika celseyi tatil edelim sadaları).

REİS — Pekâlâ, celse beş dakika tatil edilmiştir.

İKİNCİ CELSE

Açılma saati : 3 sonra

REİS — Birinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTİP : Mahmud Said Bey (Muş)

REİS — Efendim celseyi küşadediyorum.

8. — MAZBATALAR

1. — *Bitlis Mebusu Yusuf Ziya Beyle 75 refikinin, Heyeti Umumiye içtimanın dört ay olmasına ve saireye dair kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/428)*

REİS — Bitlis Mebusu Yusuf Ziya Beyle rüfekasının, Meclisin müddeti içtimasına aid tekliflerinin reddine dair Lâyiha Encümeni mazbatası var, mazbata okunacak:

Lâyiha Encümeni mazbatası

Mebdei içtimai Kânunuevvelin birinden muteber olmak ve icabında temdid edilebilmek üzere müddeti içtimanın dört aya hasrı ve hitamı içtimada her dairei intihabiye mebuslarının aralarından ikişer zatın tefrik ve heyeti daimenin temini ile diğerlerinin terhis ve her mebusa devrei daimi içtimaiye zarfında maktuen bin beş yüz ve daimî heyette bulunacaklar için de şehri seksen lira tazminat itası ve mebuslukla memuriyetin lüzumu içtimasına dair Bitlis Mebusu Ziya Beyin, lâyihai kanuniyesi encümenimizce tetkik ve mü-

talâa olundu. Meclisin mebdai içtimai Teşkilâtı Esasiye Kanunu ve Nisabı Müzakere Kanununun maddei müzeyyesiyle tâyin ve tesbit edilmiş olmasına ve gayenin istihsaline değin istimrarı ahkâmı esasiye icabından olan Meclisi Âli âzalarından bir kısmının terhisıyla, velev muvakkaten olsun vazifei vataniyeden mahrum bırakılması salâhiyetinin hiçbir kimsede mevcut bulunmamasına ve encümenimizden 26 Mart 1337 tarih ve 14 numaralı mazbata ile ret ve heyeti umumiyece kabul edilen aynı teklif üzerinden henüz bir sene mürur etmemiş ve memuriyetle mebusluğun âdem-i içtimai hakkında geçen Mayıs ayı zarfında müttehaz Meclisi Âli kararının da elyevm mer'î bulunmasına ve hayat ve istiklâli milletle uğraşıldığı ve her vakitten ziyade Meclisin vahdet ve tesanüdü matlup bulunduğu şu sırada hayat ve mevcudiyeti Meclise taallük eden kavaninin tağyir ve tebdili muvafık olamayacağına binaen teklifi mezkûr şayanı kabul ve müzakere görülmüyerek encümenimizce ekseriyetle reddedilmiştir.

Lâyiha Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Lâzistan	Yozgad
Esad	Süleyman Sırrı
Kâtip	Âza
Ertuğrul	Muhalifim
Necib	Emin
Âza	Âza
	Muhalifim
	Ruşen
Âza	Âza

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Bu kanun, Mart zarfında reddedilmiştir. Aradan bir sene geçmeden tekrar müzakere edilip edlimiyecğini reye koyun, sonra müzakeresine geçilir. (Gürültüler). (Teklifi kanuni de okunsun sesleri)

REİS — Efençim teklifi kanuni de okunacak, dinliyelim.

Riyaseti Celileye

Nisabı müzakere, Kanununun 3, 4, 5, 6 ne maddeleleri makamına kaim olmak üzere zirdeki mevaddın zirdeki esbab dolayısıyla müstacelen ruznameye ahziyle müzakeresini teklif eyleriz.

Zirde teklif ettiğimiz kanun iki senelik uzun

bir tecrübe devresinin muhassalasıdır. Tecrübeten sabittir ki, şekli hazırdaki istimrar intizam ve ahengi müzakeratı ihlâl etmekten başka bir faide temin edememektedir. Meclisi Âli daimî surette med ve cezir halindedir. Muayyen ve mahdudolmayan mezuniyetler dolayısıyla arkadaşlarımızın mütemadiyen gidip ve gelişi, daimî bir intizamsızlık ve gitmek, gelmek düşünceleri ise fikir ve kanaatlerde daimî bir kararsızlık tevliidinden hâli değildir. Malûmdur ki, mukayyed insanlar işleri ile daha ziyade alâkalar bulunurlar. İsteddiği zaman gitmek hissiyle mütehasıs bulunanlar ise mütereddit vaziyette kahrılar. Şekli hazırdaki mezuniyetten istifade etmiyen üç, beş ay ve daha ziyade mezuniyetle gidip gelmiyen pek az arkadaşımız vardır. Demek ki, her arkadaşımız mutlak gitmek lüzumunu duymuş ve gitmiş, gelmiştir. Şu halde gitmek bir lüzum ve muhtelif zamanlarda gidip gelmek de bir intizamsızlıktır. İntizamsızlığı izale, istimrara bir şekli intizam temin etmek düşüncesiyledir ki, birinci, ikinci maddeler teklif edilmiş ve mevaddı mezkûre ile Meclisi Âlinin istimrarına hâle getirilmediği gibi Meclisin tefrik edilen unumi, daimî derelerinin her ikisi de intizamı içtimai nazarı dikkatten dūr tutulmuyarak bir intizam tahtında temin olunmuştur. Bundan başka Meclisi Âlinin icrai ve teşriî kuvvetleri haiz olmasına ve her mebusun aynı kuvvet ve salâhiyetle sual ve istizah hakkını perverde etmesine ve her gidip, gelen arkadaşımızın bu lüzumu nefsinde bir defa hissetmesine binaen bu yoldaki müracaatının tevali ve tekerrürünü ve İera Vekillerinin bu işlerle iştigalini intacettiğinden, mümkün olduğu derecede bu kabıl müracaatın önüne geçmek bir müddet için daha ziyade vazifeleri ile alâkadar olabilecek bir hale ifrağ etmek ve Meclisi Âlinin müzakeratını muamelâtı hesabiyesini tanzim eylemek ve vakit, vakit sektedar olmak istidadını izhar eden nisabı müzakerayı bir haddi muayyen ile temin ve tesbit eylemek lüzum ve faideleri teemmül edilmiştir.

Üçüncü, dördüncü muhassasat maddeleri ise hali hazırdaki muhassasata göre bütçelerine yüz elli bin lira kadar bir tasarruf temin edecek mahiyette tanzim olunmuştur. Bilhesap anlaşılacağı üzere her mebusun senevi tahsisatından esas itibariyle, iki yüz altmış lira ve iki yüz otuza karib her mebusun muhassasatında iki yüz altmış liradan başka - şekli hazırdaki

mezuniyetler tasarrufu badettenzil - üç dört yüz lira kadar bir tasarruf temin edilmektedir.

Beşinci madde ile mebuslukla memuriyetin içtimama cevaz gösterilmesi şubata idaremizin her kısmında, kendilerinden bihakkin istifade memul bulunan arkadaşlarımızdan temini istifade esasına mâtuf olduğu gibi dokuzuncu madde ile de tahsisat dolayısıyla devrei içtimaiye iptidasında istifa ile Meclise iltihak etmek ihtimalâtını ref'etmek lüzumu teemmül edilmiştir. Altıncı maddenin esbabı vaz'ı ise her mahallin huzur ve emniyeti üzerinde daha katî ve daha emniyetbahş bir netice istihsaline müstennittir.

1. Heyeti Umumiye'nin mebdai içtimai Kânunusani birinden muteber olmak üzere dört aydır bu müddet Heyeti Umumiyece temdid edilebilir.

2. Hitamı içtimada her dairei intihabiye mebusları aralarından beher sene münavebe ile ikişer mebus tefrik ederek heyeti daimiyey teşkil etmek üzere Mecliste terk ederler. Devairi intihabiyenin tefrik hususundaki ihtilâfını Meclis halleder.

3. Her mebusa devrei içtimaiye zarfında bin beş yüz lira tahsisat ve devrei daimie zarfında şehri seksen lira masarifi zaruriye verilir.

4. Gideceklere yolda geçirecekleri müddet başkaca ilâve edilerek seksen lira üzerinden üç ay için nisf masarifi zaruriye ita kılınır.

5. Mebuslukla memuriyet içtima eder.

6. Dairei intihabiyelerine avdet edenler irşat ve tenvir ile mükelleftir.

7. Âzayi daimeden mezuniyet talâbedenlere nisabı müzakereye hâlel gelmemek şartıyla mezuniyet verilebilir.

8. Devrei içtimaiyenin iki ayda Mecliste bilâmâzeret ispatı vücut etmiyenlere müstafi nazariyle bakılır.

9. Memur olanlara eyyamı âdiyede memurin maaşı, eyyamı içtimaiyede yalnız tahsisat verilir.

10. İşbu kanunun ahkâmına muhalif mevad mülğadır.

11. İşbu kanun 1 Kânunusani 1338 tarihinden müteberdir.

12. İşbu kanunun icrayı ahkâmına Büyük Millet Meclisi memurdur.

7 Kânunusani 1338

Bitlis	Bitlis	Bitlis
Yusuf Ziya	Sadullah	Resul
Bitlis	Bitlis	Bitlis
Hüsnü	Devriş	Vehbi
Bitlis	Tokad	Erzincan
Arif	İzzet	Hüseyn
Kângırı	Elâziz	Van
Tahir	Feyzi	Hasan Sıddık
Gene	Gazianteb	Gazianteb
Celâl	Ragıb	Abdurrahman Lâmi
Van	Hakkâri	Siird
Hakkı	Tufan	Kadri
Muş	Siird	Dersim
Abdulgani	Nuri	Ramiz
Ergani	Siird	Siverek
Mahmud	Necmeddin	Lütfi
Bayezid	Mardin	Muş
Şevket	Midhat	Ahmed Hamdi
Malatya	Gene	Erzincan
Feyzi	Fikri	Ramiz
Tokad	Çorum	Malatya
Rifat	Dursun	Hacı Garib
Bayezid	Gene	Siird
Âtîf	Haydar	Salih
Menteşe	Dersim	Siverek
Sadeddin	Abdullah Tevfik	Okunamadı
Gene	Diyarbakir	Dersim
Fikri Faik	Okunamadı	Hayri
Erzurum	Malatya	Diyarbakir
Salih	Sıdkı	Feyzi
Trabzon	Gümüşane	Ergani
Mehmed	Mehmed	Şükrü
Ergani	Ergani	Elâziz
Nüzhet	Sırrı	Muhiddin
İçel	Ergani	Dersim
Şevki	Hakkı	Mustafa
Muş	Ergani	Diyarbakir
Mahmud Said	Emin	Kadri
Bursa	Bolu	Kütahya
Şeyh Servet	Nuri	Seyfi
Kayseri	Kars	Kars
Osman	Ali Rıza	Fahreddin
Erzincan	Ergani	Muş
Ahmed Fevzi	Hakkı	Osman Kadri
İzmit	Gümüşane	Erzincan
Halil İbrahim	Ruşen	Osman Fevzi

Muş	Malatya	Kastamonu
Rıza	Lûtfi	Sabri
Siyerek	Kuşçehir	Çorum
Abdülğani	Cevdet	Haşim

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Efendim, bendeniz usulü müzakere hakkında bir şey arz ettim. Onu lûtfen reye koyunuz. Bendeniz dedim ki; reddedilen bir kanun, üzerinden senesi geçmeyince tekrar mevkii müzakereye konulamaz. (Reye, reye sesleri) (Gürültüler).

REİS — Tekliflerinizi nazarı dikkate alırız. Telâş buyurmayınız. Seksen imzalı bir tahrir de effel kalem reddolunamaz, efendim.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Arkadaşlar, teklif Lâyiha Encümeninde müzakere edilirken bendeniz de orada hazır idim. Teklif yetmiş altı imzayı havidir. Yetmiş altı imzayı havi olan bu teklifin şayanı müzakere olmadığını, Lâyiha Encümeni, gariptir ki, 2 reye karşı dört rey ekseriyet ile kararlaştırdı. Lâyiha Encümeninin yetmiş altı reye dört rey ile karşı çıkışı hayretimi muciboldu ve bunu "hukuku esasiye ile de kabili telif bulmadım. Nazarı dikkatimi celbetti ve nazarı dikkatinizi celbe lüzum gördüm. Bu salâhiyet, bu Meclisi Âliye göre tertip ve tanzim edilmeyen Nizamnamei Dahilinin vakit vakit izhar ettiği avarizden biri olsa gerek. Nizamnamei Dahilinin encümenlere verdiği bu salâhiyetin bu derece vüsatına kail değilim. Bu salâhiyetin hudut ve vüsatı hakkında Nizamnamei Dahilinin olbaptaki maddesi sâkıt ise de her ne olursa olsun, bir, iki imza ile tevdi edilen tekliflere munhasır olacağına kaaniim. Yoksa heyeti umumiyesiyle değil, sülüsaniyle Teşkilâtı Esasiye Kanununa ait bir teklif için; verilen ekseriyeti azımeğe karşı teklifiniz şayanı müzakere değildir, diye dört rey ile çıkmak; salâhiyetin fevkinde bir salâhiyet demektir.

RAGİB B. (Kütahya) — Lâyiha Encümeni kanaat sahibi değil mi?

YUSUF ZİYA B. (Devamla) — Müsaade buyurun. Ben lâalettâyin encümenlerin salâhiyetinden bahsediyorum, bendeniz de kanundan bahsediyorum ve gerçi encümenlerin olbaptaki salâhiyetleri mutlak değil, mukayyettir. Gerçi son söz Heyeti Celilenizindir. Fakat her ne olursa olsun bu hukuksiken salâhiyet üzerinde biraz tetkikat yapmak lâzımdır. (Gürültüler) Binaenaleyh mevzuu müzakere mesele ile ehemmi-

yeti alâkası derkâr olan bu salâhiyet üzerine nazarı dikkati âlinizi bir defa daha celbederek asıl mevzua gireceğim. Teklif ettiğimiz teklifi kanuni ki, Lâyiha Encümenince reddedilmiş ve şayanı müzakere görülmemiştir. İki senelik uzun bir tecrübenin mahsulüdür. Keyfiyeti teklif birçok sebeplerle, pek çok esbap ve keyfiyet ile memlüdür. Hepimizin az çok bildiğimiz ve hepimizin her gün bir vesile ile az çok öğrendiğimiz, vâkif olduğumuz, şahid olduğumuz bu esbap ve keyfiyatı bütün ledünniyatiyle izah etmiyeceğim. Çünkü muvafık değildir, çünkü nabemahaldir. Yalnız bir iki nokta üzerine nazarı dikkati âlinizi celp ile iktifa edeceğim. Derin bir surette tetkik edildiği zaman görülür ki, Meclisi Âlinin bugünkü şekli istimrarı iki şekildedir. Şeklin biri yorgunluk, diğeri zamanla mukayyet olmıyan mezuniyetler dolayısıyla kararsızlık...

Yorgun eşkâl üzerinde tetkikat yaptığımız zaman görürüz ki, mütemadiyen devam, bâzı fikir ve kanaatler üzerinde tabiatıyla bir yorgunluk ve tabiatıyla bir durgunluk tevlidediyor. Senenin on iki ayını aynı meşgale, aynı esas ve aynı gâile ile geçiren fikirlere, kanaatlere tabiatıyla bir yorgunluk ve tabiatıyla bir durgunluk ârız olmuştur. Müzakeresi uzun süren her hangi bir mesele karşısında ruhların iktisabı asabiyet eyleyişi, gayriihtiyari siklet ve usanç doğuşu, bu neticeden ileri geliyor. Yine bu durgunluk netayicindedir ki; her hangi bir madde ne kadar mühim olursa olsun, tufanı itirazat arasında boğulup gidiyor. Celseler arasındaki teneffüs, yorulan fikirlere sükun vermek düşüncelerini doğurduğu mâkul bir çaredir. Celseler arasında teneffüs olduğu gibi edvarı içtimaiyenin de vâsi, istirahat ve teneffüs devreleri vardır. Çünkü : Fikir yorgunluğu, dimağ yorgunluğu bilhassa vicdan yorgunluğu, bütün mezahim ve müşkülâtı bedeniyenin fevkinde istirahat ve sükunet için zaruretler tevlideder. İstimrar, eğer asgari bir fayda temin etmiş olsaydı, cihannın bütün parlâmentoları ve cihannın bütün meclisi teşriyesi bu fırsatı kaçırmak istemezlerdi. Halbuki bu ihtiyaç Mecalisi Âliye için bir zaruret değildir. Çünkü bu Meclis icrai, teşriî kuvvetleri câmidir, fakat istimrarı bir şekli mâkulda tesbit etmek ve istimrarı müspet ve muayyen bir şekilde tesbit eylemek bir zarurettir. İşte Meclisi Âlinin istimrarında görülen çehrelerden birineisi budur.

İkincisine gelince; bunun üzerinde tetkikat yaptığımız zaman görürüz ki bu da evvelkinin makûsü olarak daimî bir meddücezir halinde Meclisi Âli daima dolar, daima boşalır vakit olur ki sıralarda yer bulunmayacak kadar bir ekseriyet olur. Vakıt olur ki nısbı müzakereyi temin edemeyecek derecede bir mevcudiyet tezahür eder. Bunu tevlideden esbab, arkadaşların mezuniyetten istifade ederék, muayyen zamanda değil, mütemadiyen gidip gelişidir. Bu gidiş geliş, intizam setlerini tahribetmez. Fakat tabiatıyla teşviş eder. İkinci bir mahzuru ise yeni gelenler ile mevcut bulunanlar arasında gayri ihtiyari, gayri mahsus, bir tarzda efkârın tearuzudur. Tetkik buyrulmuşsa görülmüştür ki, eski gelenlerle yeni gelenler arasında tabiatıyla efkâr taaruz ediyor. Biri bir sükûn devresi geçirmiş, zinde, diğeri yorgunluk geçirmiş za'fı efkârı ile memlû... Bu iki zümre çarpışır yorgunların ekseriyette bulunması hasebiyle galebe yorgunlarda kalır. Temin ettikleri galebe ise bir akametten ibarettir. Ve neticesizdir. İşte teklifimiz, bu gibi mehazirin önüne geçmek, Meclisi Âlinin içtimasını müsbet ve muayyen zamanlara hasretmektir.

Üçüncü bir şeye gelince; malûmuâliniz, Meclisi Âli gayet kıymetli an ve saatini pek çok bisud müzakerat etrafında geçiriyor. Kâh bir sual takriri etrafında kâh buna mümasil bir takrir etrafında saatlerle zaman geçiyor. Ve en mühim bir meselesini de ihmâl ediyor. Meclis gibi Heyeti Vekile de aynı hal içindedir. Halbuki Meclisi Âlinin dakikaları pek kıymetlidir. Bir sual takriri etrafında kıymetli dakikalarını geçirmesi şayanı tecviz değildir. Bu cihet nasıl şayanı evviz değilse yani bir sual takriri veya hut buna mümasil esbab ile daimi surette iştilgal edip Meclisin asıl vazifesini böylece ihmâl etmesi şayanı tecviz olmadığı gibi hikmeti hükümet ile de kabili telif değildir. Bunu tevlideden esbab ise, yine arkadaşlarımızın mütemadiyen gidişi ve mütemadiyen gelişidir. Pek az arkadaşımız var ki, dairei intihabiyesinden avdet eder etmez ya bir sual veya bir istizah veya buna mümasil bir takrir vermek lüzumunu hissetmemiş olsun. Bunun tevalisidir ki, bisud müzakeratı tevlidediyor. Bunun önüne geçmek bunu tahdidetmek için Meclisi Âlinin devrei içtimaiyesini toplu bir hale ifrağ etmek lâzımdır. Heyeti Umumiyenin içtima devresinde arkadaş-

lar nihayet on beş gün bir fâsıla ile hep birden toplanacaklardır. Hissedecekleri bu lüzumu nihayet on beş gün veya bir ay içinde ifa edecek ve bu müzakerat bir aya mahsur kalacaktır. Diğeri daimî kalacak arkadaşlar ise nihayet hissetseler ancak bir ay kadar hissederler. Onun için iyi, kötü bir fikir edinir, hattı hareketlerini murakabe umdelerini ona göre tesbit eder ve ona göre hareket ederler. Bununla her iki devrede, gerek Meclise ve gerek Heyeti Vekileye uzun bir zaman kalıyor. Müsaadenizle Lâyiha Encümeninin esbabı reddiyesini tahlil edeyim. Lâyiha Encümeninin ekseriyeti diyor ki; «her dairei intihabiyeden iki mebus tevkil edildiği halde diğelerinin o ikiye vekâlet vermesi lâzımgeliyor. Halbuki diğelerinde iki mebusa hak ve vekâlet vermek salâhiyeti yoktur» bendeniz Lâyiha Encümeninin bu mütalâasına, Meclisi Âlinin bugünkü şekli istimrariyle, cevap vereceğim. Tetkik buyrulmuşsa görülmüştür ki; aynı hal, aynı ahval bugünkü istimrarda da mevcuttur. Gayrimuttarit ve gayrimuntazam bir haldedir. Vakıt oluyor ki bir dairei intihabiyede yedi mebus vardır. Yedisi de mezun gidiyor. O dairei intihabiyeden Mecliste bir mebus kalmıyor. (Var, kalıyor sesleri) Heyir efendim kalmıyor. Hattâ biz gitmiştik. Bir dairei intihabiyenin altı mebusu varsa altıya mukabil bir kalıyor. Beş varsa iki, üç, bázısının ise 4 - 5 ve bázan tamamen kalıyor. Demekki gitmek her halde vâkı oluyor. Şu halde vekâlet tabiatıyla husul buluyor. Esasen bir mebus dairei intihabiyesinin mebusu değil, bütün Türkiye'nin mebusudur. Vekâlet ise mebusun şahsında temerküz etmiyor. Nısbı müzakere hâsıl oldu mu vekâlet tahakkuk ediyor. Bir dairei intihabiyeden Mecliste mebus ister bulunsun, ister bulunmasın, vekâlet versin, vermesin, nısbı müzakere tamam oldu mu müzakere başlıyor. Nısbı müzakere tamam olduktan sonra kimseden vekâlet almak zaten caiz değildir. Demek ki aynı hal bugün mevcuttur. Vekâlet vârit değildir. Vekâlete de lüzum yoktur. Binaenaleyh bizim teklifimiz bu şekilde değil, bu şeklin daha muntazam ve muayyendir. Mevut şekli bir intizam dairesinde tahdid ve tâyin etmekten ibarettir. Yalnız bir dairei intihabiyeden beş zat mezunen gideceğine üçü gitsin diyoruz.

Yine Lâyiha Encümeni diyor ki; her dairei intihabiyeden iki mebus tefriki halinde o ikiye

rüçhan hakkı veriyoruz. Biri diğerine tercih edilmiş oluyor, diyor. Maddeye dikkat buyurulmuş ise görülmüştür ki madde; münavebe suretiyle tedvin edilmek isteniyor. Aradaki fark, bu sene bendenizin, gelecek sene de zatiâlleri-nizin mezunen gitmesindedir. Mezuniyeti sıraya bırakmaktır. Binaenaleyh onu zamanla tâ-yin ve tahdidetmekten ibarettir. Bendeniz, di-yorum ki; en evvelâ maksat Meclisi Âlinin in-tizamı müzakeresi olmasına nazaran aradaki bu kadar farkı gözetecek arkadaş zannetmem ki bulunsun. Binaenaleyh gerek bu nikatı itiraziye-ye istinadeden Lâyiha Encümeninin ekseriyeti-ne ve gerek bu noktaya istinadedip de itiraz edecek her hangi bir arkadaşımın vicdan ve in-safına müracaat ederek soruyorum; bu hal ile Meclisin istinadını idame etmek mümkün mü-dür? Müzakeratın intizamını temin etmek müm-kün müdür? Bunu muntazam bir şekle ifrag etmemek, teklifimiz mâkul değilse, daha mâkul bir şeklini tesbit etmemek ve daha muvafık bir şekilde teklif eylememek şâyamı insaf mıdır? Kudreti ilmiyelerine arzı iftikâr ettiğimiz arka-daşlarımız; Meclisin istinadını mükemmel bir tarzda temin edecek bir teklifte neden bulun-muyorlar.

Lâyiha Encümeninin ekseriyeti diyor ki; «Teklif Teşkilâtı Esasiye Kanununa mugayir-dir.» Lâyiha Encümeninin ekseriyeti zühul edi-yor. Teklifin Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile ka-tiye alâkası yoktur. Malûmuâliniz, Teşkilâtı Esasiye Kanununun Meclisin müddeti içtimai, istinadını ve sairesi hakkındaki 4 - 5 - 6 ncı mad-delerle madde münferidesi bu Meclisi Âli hak-kında sâkıttir. Bu itibarla bu Meclisi Âli hak-kında Teşkilâtı Esasiyede bu esas vardır ve Lâyiha Encümeninin ekseriyetinin de bu nok-tai nazarı vârit değildir. Eğer Teşkilâtı Esasi-ye Kanunu mevzuubahsolsaydı, teklifimizin le-hine olurdu. Çünkü Teşkilâtı Esasiye Kanunu-nun altıncı maddesi «Büyük Millet Meclisinin heyeti umumiyesi» tâbiriyle ibtidar eder.

«Heyeti Umumiye» tâbirini tefsir edecek olursak onun başka bir şekildeki heyeti tazam-mun ettiğini anlarız. Bu itibarla Teşkilâtı Esa-siye Kanunu mevzuubahsolsa, teklifimizin lehi-ne vâridolabilir.

Arkadaşlarımızdan birisi buyurdu ki Lâyi-ha Encümeninin de ekseriyeti bu ciheti göste-riyor. «Bu yolda bir teklif vaktiyle reddedilmiş-

tir. Senesi zarfında ayın teklif vâridolamaz.» Lâyiha Encümeninin ekseriyeti bu hususta zühul ediyor. Evvelki teklif reddedilmemiştir. Eğer tetkik buyurulmuş olsaydı 7 Mart tari-hiyle dördüncü içtimada müzakere edilen bu baptaki teklifi tâyini esamî ile rey'e bırakılmış, 72 redde karşı 79 veya 77 reyyle teklif kabul edilmiş; fakat muamele tamam olmadığı için ferdâyı içtimaide tekrar rey'e konmak üzere te-hir edilmiştir. Bir müddet ruznamede bulun-muş, ahiren ruznameden üful etmiş ve elyevn Meclisin malı olarak mevcuttur. Ret vâkı de-ğildir. Binaenaleyh Lâyiha Encümeninin bu noktai nazardaki mutalâası da gayrivârittir. (Bravo sesleri)

Teklifimiz ikinci bir noktadan da şayamı na-zardır. Bu da memuriyetle mebusluğun içti-mai keyfiyeti, memuriyetle mebusluğun içtimai caiz midir, değil midir? Bunu teamül ve ka-vaiddi hukukiyeye tevfikân tetkik edecek olur-sak caiz olmayabilir. Fakat maksat esasi gaye-mizin husul olmasına, gayemizin husulü çare-lerinden birisi de umuru idaremizin tanzimi bu-lunmasına nazaran memuriyetle mebusluğun iç-timanda faide mutasavver olup olmadığını tet-kik etmeliğimiz lâzımgelir. Malûmu âliniz me-muriyet meselesi bir vukuf meselesi, bir has-let, bir ehliyet meselesidir. Bizde olduğu gibi adama iş değil, işe adam meselesidir. Memu-riyet meselesini bir meslek, bir vukuf, bir ma-lûmat, bir işe adam meselesi yaparsak bu evsa-fı cami aramızda arkadaşlarımız bulunup bu-lunmadığını tetkik etmeliğimiz lâzımgelir. Şa-yet bu evsafi haiz arkadaşlarımız mevcut ise idarenizi bu ehil ellerden, bu vâkıf malûmat-lardan mahrum etmememiz lâzımdır. Bu hu-susta itiraz edilse şu noktadan itiraz edilebilir; memuriyetle mebusluğu içtima ettirdiğimiz tak-dirde arkadaşlarımızdan kudreti ilmiyelerine arzı iftikar edilen zevat tedricen memuriyet kabul ede, ede Meclis kıymetli uzuvlarını kay-beder. Bendeniz zannediyorum ki, o arkadaşı-mız ki, Meclisi Âlide müsmir ve müfit olacağı-nı bilir, memuriyeti kabul etmez, onun ivceda-mı ona gitmemeyi emreder. O arkadaşımız ki, Meclisten ziyade memuriyette müfidolacağını kestirir. Tabii o arkadaşımız memuriyeti ter-cih eder ve gider. Memuriyeti kabul edenler bu noktadan hareket ederlerse bunun pek mah-zur tevlihetmiyeceğine kaanım.

İkinci bir noktai nazar da, memuriyetle mebusluk bir zat uhdesinde içtima ettiği takdirde mebuslar mesuliyet kaydından yüksek hareket ederler. Biraz âmirlik, memurluk hissiyatından tecerrüdederler. Olsa olsa itiraz bu noktaya vâridolabilir. Bu hususta ise madde takyid-edilebilir. Memuriyet yapanların mebusluğuna hâlel gelmez, fakat mesuliyetleri diğer memurin gibidir, denir. Binaenaleyh bu suretle madde ıslah edilebilir. Lâyiha Encümeninin ekseriyeti «Bu yoldaki bir takririn, memuriyetle mebusluğun içtima hakkındaki teklifin vaktiyle reddedildiğini, binaenaleyh aynı sene zarfında bu teklifin dermeyan edilemeyeceğini» ileri sürüyor. Zannedersem Lâyiha Encümeni bu hususta da zühul ediyor. Olbaptaki madde nizamiye, Nizamnamei Dahilinin olbaptaki maddesi, sene ile mukayyet değildir, yani on iki ayda değil, devrei içtimaiye ile mukayyettir. Dikkat buyurmuşlarsa görmüşlerdir ki, biz yeni bir senei devriye teklif ediyoruz. O teklif kabul edildiği halde yeni bir senei devriyeye girmiş bulunacağız. Ve o noktai nazara göre teklifimizin şayanı müzakere olduğunu teklif ediyoruz. Binaenaleyh bu nokta da vârit değildir.

Teklifimiz üçüncü bir noktadan da şayanı ehemmiyettir, bu ise senei içtimaiye hitamında avdet edecek rüfekamızı irşat ve tenvir ile mükellef tutmamızdır. Malûmuâlinizdir ki, bir mebus dairesi intihabiyesinde bir mevduiyeti, bir ehemmiyeti, bir mevkii içtimaiyi haizdir. Halk az - çok kendisine karşı hürmetle muamele eder, hürmetle karşılaşır ve hürmetle dinlenir. Reha yollarını daha iyi bilir ve daha iyi gösterir. Meclisi Âli, bu mesele etrafında vakit vakit birçok müzakerat geçirmiş fakat müspet ve muayyen neticeye müzakeresini isal etmemiştir. Teklifimiz bu neticenin hüsnüneticesi olmak üzere vâkidir. Bu suretle kabul ettiğimiz halde mükellefiyetin bir mesuliyet ifade edeceğini nazarı dikkate alırsak, her mahallin lüzum ve ehemmiyeti nispetinde daha emniyettar bir neticeye ifrağ etmiş oluruz. Bir mebus dairesi intihabiyesinde vâki olacak her hâli vukuundan çok zaman evvel haber alır. Muvafık bulursa esasen müteşebbislerini teşvik eder, mugayir bulursa meneder. Meni iktidarı dâhilinde değil ise Hükümetle müştereken men'i temin eder. Bunlar ince ince düşüncelerdir.

Tahsisat üzerinde fazla tevakkuf etmiyeceğim. Bilhesap anlaşılacağı üzere teklif ettiğimiz tahsisat ile elveyim tediye edilmekte olan tahsisat arasında senevi bütçeden (150) bin liralık bir tasarruf icra ediliyor. Binaenaleyh icabederse bu hususta başkaca mâruzatta bulunmak üzere mâruzatıma nihayet vermezden evvel yalnız son olarak bir noktayı arz edeceğim. Teklifimiz hiçbir kıymeti haiz olmasa bile yalnız bir kıymeti vardır, o da kıymeti teemmüliyesidir. Teemmül ediniz. Ondan sonra reddi icabederse reddediniz. Teemmül etmeden yalnız rica ederim, reddetmeyiniz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim Yusuf Ziya Beyefendi takriri izah buyurdular. Lâyiha Encümeni bu takriri ekseriyetle reddetti. Malûmuâliniz yetmiş yedi imza ile verilen bir takrir nazarı dikkate alınmak lâzımgelirken bunun reddi şayanı istigraftır dediler.

Lâyiha Encümeni Nizamnamei Dâhilide, yetmiş yedi kişinin nazarı dikkate aldığı bir takriri encümenin redde salâhiyeti olmadığına dair bir kayıt görmedim. Zannedirim ki yedi kişi de bir, yedi yüz kişi de birdir. Encümenin de bir kanaati vardır. Encümen kanaatını kanunun bahsettiği veçhile istimal etmiştir. Sonra Yusuf Ziya Beyefendi mebdai içtima Kânunusâni iptidasını alıyor. Geçen sene bir Teşkilâtı Esasiye Kanunu kabul etmişiz. Sonra geçen sene Marttan evvel Meclisi Âli bir karar verdi. Bir kanun tanzim etti, mebdai içtima Mart yaptı. Kabul edilen tarih daha evvel idi. Binaenaleyh senesi içinde kanunu tağyir nasıl olacağını düşünerek bu noktanın bu maddesini reddettik.

Teklifin diğer maddesine gelince; her mebus devrei içtimaiyede (1 500) lira ve diğer zamanlarda da (80) lira alsın diyor. Zannetmem ki, bundan hâzine istifade edebilmiş olsun. Çünkü dört ay için bin beş yüz lira alıyor. Mütebaki zaman için altı yüz kırk lira... Dairesi intihabiyesi uzak olan arkadaşlarımızın oraya gitmek için alacakları harcırahlar dolayısıyla bu bin beş yüz lirayı belki bir buçuk misli daha ziyade tecavüz edecektir. Sonra bu, eğer hâzinenin istifadesini temin etmek için düşünülüyorsa evvelce bir usul vardı. Onun tağyirine de hiç mahal yoktu. Evvelce dört ay için 1 200 lira alıyorduk. Mütebaki aylar için ayda yüzer lira alıyorduk. (Ayak patırdıları, gürültüler) Bunda Hâzinenin 150 bin lira istifadesi gösteriliyor. O vakit 300 bin

küsur lira istifade vardı. Meclis niçin bu istifadeyi düşünmedi? Sonra (Lâyiha Encümeni bunu ceffelkalem reddetti ama başka bir şekil teklif etseydi daha muvafık olurdu) diyor. Malûmuâliniz, Lâyiha Encümeninin vazifesi ya kabul veya ret şeklinde mazbata yapmaktır. Şekil göstermek vazifesi değildir. Lâyiha Encümeninin şekil göstermesi icabetseydi, salâhiyattar olsaydı, evvelce kabul ettiğimiz dört ay tahsisat, sekiz ay tazminat usulünü gösterirdi. Binaenaleyh Lâyiha Encümeni bu hususta şekil göstermiye salâhiyattar değildir.

Mebuslukla memuriyetin içtima hususuna gelince; geçen sene yüz yedi imza ile verilen bir takriri encümenimiz nazarı dikkate aldığı halde Heyeti Celile bunu reddetmişti. Yine bu ret cesaretini Lâyiha Encümeni Heyeti Celileden almıştır. Binaenaleyh mazbatanın tekrar kıraatiyle reye vaz'edilmesini teklif ederim.

REİS — Efendim müzakerecinin kifayeti hakkında üç takrir vardır. (Hayır sesleri)

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendiler, bu teklif şayanı müzakere midir, değil midir? Kararı verilmeden bir lâyihaın esasını tahlil etmek zannedersen muvafık olmasa gerektir. Bendeniz bu lâyihada imzam olmamakla beraber lâyihaın ihtiva ettiği 7, 8 maddelik kanunu bu şekliyle (dikkat buyurulsun) aynı bu şekliyle (kabülü reye vaz' edilse kabule meyyal olmadığım halde, lâyihaın esasının şayanı müzakere olduğuna kaanım ve müsaade buyurursanız kısaca izah edeceğim.

Evvelâ usul noktasını arz edeyim, Lâyiha Encümeni Mazbata Muharriri Süleyman Sırrı Beyin encümenin vazife ve salâhiyeti noktasından vermiş olduğu cevaplara tamamen iştirak tediyorum. Encümenin salâhiyeti mukayyet değildir. Mutlaktır. Her hangi bir lâyihayı şayanı müzakere görür, yahut görmez. Yalnız bir mesele üzerine Heyeti Celilenin nazarı dikkatini celbedeceğim. Bu da, malûmuâlileri, Lâyiha Encümeni yalnız âzayı kiram tarafından verilen teklifi kanuniyenin şayanı müzakere olup olmadığını tetkik vazifesiyle mükelleftir. Heyeti Vekileden gelen teklifler ise bu merasime tâbi değildir. Meclislerin nizamnamei dahilileri mer'î olan kanunu esasilerdeki ahkâm ve salâhiyetleriyle tevem olarak tanzim edilir. Teşkilâtı Esasiye Kanunıyla tesbit edilmiş olan Bü-

yük Millet Meclisinin vaziyeti hukukiyesiyle Nizamnamei Dahilimizin Büyük Millet Meclisi âzasının teklifi kanuni gibi en mübeccel hakkı kanunisini takyideden mevaddı kabili telif ve imtizaç değildir. Arkadaşlar, eski Kanunu Esasi aynen ve tamamen mer'î olsaydı, bu usul pek doğruydu. Çünkü heyeti hükümeti daha ziyade takviye etmek için mebusların kanun teklifini bir kayıt ile mukayyet tutmak lâzımdı. Çünkü o tefriki kuva esasına müstenit bir teşkilât idi. Halbuki Büyük Millet Meclisinin şekli hazır. Teşkilâtı Esasiye Kanununun kendisine bahşetmiş olduğu salâhiyet eski kanunda yoktur. Fakat bu mesele böyle kalmış ve biz de iera edip gidiyoruz. Bendenize - affedersiniz, gerçi mevzu pek temas etmezse de açıldığı için devam ediyorum - 1338 sensei Martı iptidasında Meclisin teşkilâtı dahiliesini teccidedeceğimiz esnada bunu düşünürüz. Meclisi Âli şimdiden bir karar vermelidir. Lâyiha Encümeninin lüzumu yoktur. Lâyiha Encümeni en çok çalışan encümenlerden olmakla beraber orada çalışan arkadaşlarımız diğer encümenlerde çalışmalıdır ve Lâyiha Encümeni makamına diğer bir encümenin teşkiline ihtiyaç vardır. İerai hususatta âzayı kiramın vermiş oldukları takrirlerin mercii tetkiki olmak üzere ayrıca bir encümenin vücudu lâzımdır. Derhatır buyurursunuz ki, ieraya mûtaallik verdiğimiz takrirlerde bazan icrasını katiyetle ifade buyurduğunuz hususat vardır ki, bunlar vacibüliradır. Bunlar Heyeti Vekileye havale ediyor, Heyeti Vekile bunu icra edip etmemekte serbest bırakıyor. Halbuki Meclisi Âli havale meclisi değildir. Bu kabül takrirler Lâyiha Encümeni makamına kaim olacak encümene gider. Yalnız ieraya aidolan hususat için arz ediyorum. Kanun teklifine aidolan tekliflerde böyle bir encümenin hiç lüzumu yoktur. Doğrudan doğruya aidolduğu encümen teklifi kanuniyi ya reddeder yahut ya muktaza üzerine katî karar verir ve Meclisi Âli müşkülâtan kurtulmuş olur. Meclisi Âli bu kararını verirse Nizamnamei Dahilinin maddeleri de tesbit edilmiş olur ve âtiyen yapılacak nizamnamenin hututu esasiesini tedricen ıslah etmiş oluruz. Mevzu müzakere olan lâyihai kanuniye heyeti umumiyesi itibariyle şayanı müzakeredir. Kanunu Esasi Encümeni ve Encümeni Mahsus fevkalâde bir encümen halinde içtima ediyor. Bu lâyiha her ne de olsa, encümenlerin salâhiyeti mukayyet olmamakla beraber

70 - 80 arkadaşımızın düşündükleri bir teklifi kanuniyi müzakere etmeksizin düşmandan reddetmek, kanunen doğru bile olsa her halde tatbikatta biraz muvafık olmasa gerektir. Fakat her halde efendiler bu lâyiha Kanunu Esasi Encümenine gitmelidir, encümen bunu tetkik etmelidir. Bugün için Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile tearuz teşkil etmiyecek bir surette bu teklifin Meclisin istimrarına hâlel gelmiyecek surette tedvini mümkündür. Meclisin istimrarı zaruridir. Meclisin hükmen istimrarını temin edecek fakat her halde iki seneden beri vâkı olan tecaripten istifade ile hâsil olan yorgunluğa çare taharri edecek eşkâli mâkule ve esası ilmiyeye muvafık bir tarz bulmak gayrimümkün değildir, kanaatindeyim. Lâyiha heyeti umumiyesi ile, teklif olmak dolayısıyla şayanı müzakeredir, encümen tetkik etmelidir. Fakat aynen kabulü mevzuubahsolsaydı ben de aleyhinde olacaktım. Bendenizce müzakeratımızı yalnız şayanı müzakere olup olmadığına kasredebilim, esasa girmiyelim. Çünkü esas bugün zaten mevzu müzakere değildir. Aidolduğu encümen mütalâasını dermeyan etsin ondan sonra müzakere edelim.

REİS — Efendim müsaade buyrunuz. Müzakerenin kifayetine dair mütaaddit takrirler vardır. (Reye ve müzakere kâfi sesleri)

HASAN BASRÎ B. (Karesi) — Reis Bey müsaade buyurursanız usulü müzakere hakkında söyliyeciğim.

Efendim Nizamnamei Dahilinın tadili hakkında Hasan Fehmi Beyefendi tarafından vâkı olan teklif münakaşa edilmeksizin, bir karara iktiran edecekse bendeniz de bunun aleyhinde söyliyeciğim. O halde sadet haricinde addettiğimiz bu keyfiyeti vakti âhara talik etmek icab ediyor. Bu lâyiha kanuniye hakkında usul noktai nazarından söz söyliyem Hasan Fehmi Beyefendi henüz yakında aksini kabul ettiğimiz halde, bunun tekrar müzakeresi caiz olup olma-ya-çağına dair de söz söylemek lâzımgelirken bu hususta sükût etmiştir. Bu mesele temcit pilâvı gibi tekrar tekrar karşımıza gelmektedir. Mevcudiyetimizden şüphemiz, treddüdümüz vardır, demektir. Ve harice karşı da bu, fena tesir yapar. (Hayır, hayır sesleri, öyle şey yok sadaları) Efendiler eğer şeklimiz, mahiyetimiz, kıymet ve meziyetimiz yoksa; bu gibi mesail ile tekrar tekrar iştilal ve müzakere edebiliriz.

(Gürültüler) (Usulü müzakere bu mudur? Sesleri) Usulü müzakere hakkındadır efendim.

REİS — Basri Bey usulü müzakereye dair söyleyin...

HASAN BASRÎ B. (Devamla) — Efendiler; mâruzatım usulü müzakere hakkındadır. Bendeniz bu teklifin encümene gitmesine taraf değilim. Çünkü Heyeti Umumiyenin mahsus olan temayülâtına nazaran cereyanı ekseriyet bu teklifin aleyhinde gibi görünüyor. Binaenaleyh evvelemerde Lâyiha Encümeninin mazbatasının reye konulmasını teklif ediyorum.

REİS — Efendim, müsaade buyurun takrirlerin hepsini birden okuyalım.

HASAN BASRÎ B. (Devamla) — Teklifim, herhalde mazbatanın teklife tercihan reye konmasıdır.

REİS — Müsaade buyurunuz. Müzakerenin kifayetine dair takrirler vardır. Evvelâ müzakerenin kifayetini reye koyuyorum. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.

Dr. SUAD B. (Kastamonu) — Evvelâ teklifin reddini mutazammın olan Lâyiha Encümeninin mazbatasını reye korsunuz.

REİS — Efendim, Diyarbekir Mebusu Kadri Bey ve rüfekasının, bir takriri var

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Kanun teklifinin berayı tetkik kanunu Esasi Encümenine teklif ederiz.

Diyarbekir	Ergani	Diyarbekir
Kadri	Hakkı	Zülfü
Lâzistan		Lâzistan
Osman		Esad

REİS — Bu takriri kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, bu karar usulsüzdür.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Bu teklifin; Kanuni Esasi Encümenine gitmesi için verilen bu takrire iştiraken bendeniz de encümeni fevkalâdeye gitmesini teklif ederim. Reis Bey müsaade buyurun; Dahiliye Vekili Bey buradadır. Ankara Valisi hakkında vermiş olduğum sual takririne hâlâ cevap verilmiyor. Lütfen cevap versinler. Azledilmesi lâzımgelen ve muhakeme altına alınacak olan bir vali hâlâ nasıl makamında oturabilir?

2. — Adana affı umumi Kanunundan o havaledeki ceraimi âdiye mücriminin de istifade edip etmiyeceklerine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası

REİS — Efendim, Adana'da ilân edilen af hakkındaki Kanunun tefsirine dair Adliye Encümeni mazbatası var, okunacak.

15. I. 1338

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Adana'nın tahliyesi münasebetiyle ilân olunan 5 Rebiülâhir 1340 ve 5 Kânunuevvel 1337 tarihli Kanunun birinci maddesinin ceraimi âdiye mahkûm ve maznunlarına da şâmil olup olmadığı hususunda İcra Vekilleri Heyetince 15. I. 1338 tarihinde cereyan eden müzakerede kanunu mezkûrun ceraimi siyasiye maznunin ve mahkûminine şümulü tabii ise de alehtlak ceraimi âdiye mücriminin de bu aftan istifade edip etmiyeceklerinin Meclisten tefsiren istihzahı karar gir olmakla ifayı muktezası müsterhamdır efendim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve
Erkânı Harbiyei Umumiye Vekili
Fevzi

Adliye Encümeni mazbatası

No: 172

Adana'nın tahliyesi münasebetiyle ilân olunan 5 Rebiülâhir 1340 ve 5 Kânunuevvel 1337 tarihli Kanunun birinci maddesinin ceraimi âdiye mahkûm ve maznunlarına da şümulü olup olmadığı İcra Vekilleri Heyetince mucibi istibah görüldüğünden keyfiyetin tefsiren halline dair İcra Vekilleri Riyasetinden mevрут ve Heyeti Umumiyeden muhavvel tezkere encümenimizce mütalâa ve icabı müzakere edildi.

Kanunu mezkûrun birinci maddesinde; (Tahliye edilen arazide ika edilmiş olan bileümle ceraim mürtekipleri hakkında affı umumi ilân edilmiştir.) ibaresi aynen mevcudolmasına ve bunun mânayı mutlakına göre âdi ve siyasi bileümle ceraimin affın dairei şümulü dâhilinde bulunması lâzımgeldiği vâzın kanunun maksadı aslisinin de buna mâtuף bulunduğu cihetle kanunun mucibi tefsir olmadığı encümenimizce müttefikân tezekkür edilmiş olmakla keyfiyet Heyeti Umumiyeye arz olunur.

22 Kânunusani 1338

Adliye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Bursa Canik
Osman Nuri Nafiz

Kâtip	Âza
Biga	Karahisarlı Sahib
Hamid	Mustafa Hulûsi
Âza	Âza
Sinob	Siird
Hakkı Hami	Mustafa Sabri
Âza	Âza
Siird	Muş
Necmeddin	Abdülgani

REİS — Efendim Adliye Encümeni mazbatası hakkında söz istiyen var mı? Efendim Adliye Encümeni diyor ki: Affı umumi mutlaktır. Ceraimi âdiyeye de şâmidir. Binaenaleyh tefsire lüzum yoktur. Adliye Encümeni mazbatasını kabul edenler lütfen el kaldırırsın kabul edilmiştir.

3. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Konya hâdisesi isyanıyesi faillerinden Konya'nın Polatlar mahallesinden Hacı Hüseyin'in Cin Seyid (veya Said) ve rüfekasının evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası.

REİS — Efendim hiyaneti vataniye ile mahkûm Cin Said ve rüfekası hakkında Adliye Encümeni mazbatası var. Okunacak.

Encümeni Adliye mazbatası

No: 173

Konya hâdisesi isyanıyesine iştirak eyledikleri iddiasıyla maznununaleyhim olan Konya'nın Boladlar mahallesinden Hacı Hasan'ın Cin Said ve Tekaüdün Mehmed ile Şeyh Osman mahallesinden Uzun İbrahim'in müebbet kürek cezasına mahkûmiyetlerine dair Konya Bidayet Ceza Mahkemesinden sâdır olan hüküm ilâmı ve evrakı müteferriası tetkik olundu. Âsi Delibaşı tarafından Konya'nın işgali üzerine merkumun usad tarafına iltica ederek bâzı hanelere cebren dühul ile silâh ve eşyayı saire aldıkları ilâmın fıkraî hükmiyesinde hikâye olunan şahitlerin şahadetleriyle sabit olup fıkraî hükmiyede beyan olunduğu veçhile isyanın vukuundan sonra isyana iltihak eyledikleri ve bu suretle fiilde fer'an zimedhal oldukları mahkemei mezkûre kararîyle tahakkuk eylemiş olduğu gibi maznunlar ile hemfiil olan diğeri İbrahim ve Çolak Salih'in işbu maznunlardan farkı gayrimüsellâh olmaksızın ibaret iken merkuman Salih ve İbrahim'in onar ve maznun merkumun Cin Said ve Uzun

İbrahim ve Tekaüdün Mehmed'in müebbeden küreğe mahkûmiyetlerinde nispeti âdile görülmemiştir. Binaenaleyh ilâmın bu cihetten feshi ile mahkûmunaleyhim Cin Said ve Uzun İbrahim ve Tekaüdün Mehmed'in cürümlerine göre on beşer sene küreğe konmalarına ve miktarı cezalarına nazaran affı ahiren müstefidolarına mebni cümlesinin tahliyelerine karar verilmesi muvafıkı muadelet olacağı mütalâasiyle keyfiyet Heyeti Umumiyeye arz olunur.

11 Kânunusani 1338

Reis	Mazbata Muharriri	
Bursa	Trabzon	
Osman Nuri		
Kâtip	Âza	Âza
Biga	Canık	Siird
Hamid		Mustafa Sabri
Âza	Âza	Âza
Muş	Siird	
Abdülğani	Hacı Nuri	
(Muvafık sesleri)		

REİS — Efendim; Adliye Encümeni müebbet küreği on beş seneye indiriyor. Adliye Encümeni mazbatasını kabul edenler lütfen el kaldırsın, kabul edilmiştir, efendim.

4. — *Casusluktan maznun Söke'den Dimistokli'nin muhakemesinin İstiklâl mahkemesince rüyeti lâzımgeldiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Casuslukla maznun Yorgioğlu Dimistokli hakkındaki Adliye Encümeni mazbatasısı var. Okunacak.

Adliye Encümeni mazbatasısı

No. 174

Casusluk maddesinden maznunen mevkuf bulunan Söke'nin Yeniköy karyesinden Yorgioğlu Dimistokli hakkında icrayı tahkikat vazife ve salâhiyetinden hariç ve istiklâl mahkemesine ait bulunduğuna dair Söke Müstantikliğinden verilen karara maznunu merkurum tarafından itiraz edilmekle itirazı vâkı tetkik edilmek üzere evrak Büyük Millet Meclisine irsal ve encümenimize havale kılınmakla keyfiyet tetkik ve müzakere olundu. Casusluk mevaddının tetkik ve rüyetinin istiklâl mahkemesine aidiyeti vâresteî iştibah ise de mukaddema istiklâl mahkemesinin gayrimevut bulunduğuna ve zatı

cürüm hiyanet derecesinde bulunduğu cihetle kanunu umumi ahkâmına tevfiikan mahalli müstantikliği tarafından vaziyed edilerek, bilâhara istiklâl mahkemesinin yeniden teşekkül eylemesi hasebiyle işbu maddenin mahkemei müşârinileyhaya tevdiine dair müstantik tarafından verilen ademisalâhiyet kararına maznun tarafından vukubulan itirazın mercii tetkiki heyeti ithamiye makamına kaim olan mafevk mahkeme riyasetine aidolduğu bedihi iken, mahkemei mezkûre riyasetinin işbu kararın tetkiki salâhiyetinden hariç bulunduğuna dair derkenarla evrakı iade eylemesi muhalifi kanun bulunmakla Büyük Millet Meclisine taallûku kanunisi görülemiyen işbu evrakın mercii tetkiki kanunisi olan Aydın Riyasetine irsal ve bu gibi evrakın bilâtetkik sürüncemeye sovk edilmemesinin ihzârı müttefikân tezekkür edilmekle Heyeti Umumiyeye arz olunur.

Adliye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri

Bursa

Canık

Osman Nuri

Ahmed Nafiz

Âza

Âza

Biga

Siird

Hamid

Hacı Nuri

Âza

Muş

Abdülğani

REİS — Adliye Encümeni mercii tetkik olan mahalline evrakın iade ediyor. Usulüne tevfiikan muamele yapsın diyor. Adliye Encümeninin mazbatasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

5. — *Hiyaneti vataniyeden dolayı Konya'nın Kargın karyesinden Ömeroğlu Ali Çavuşun müebbeden ve Ekmekçi Mehmed'in on beş sene küreğe konulmalarına ve Şemseddin Mahallesinden Arabacı Rahim ile Tatar Osman'ın üçer sene kalebentlikleri hakkındaki, evrak hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Efendim, Konya hâdisesinden maznun Tırıs Mehmed ve rüfekası hakkında Adliye Encümeni mazbatasısı var. Okunacak :

No. 174

Adliye Encümeni mazbatasısı

Konya hâdisesi zailisine iştirak ederek hiyaneti vataniyede bulunmak ve bu sırada memurin ve ahâlden bâzılarının cebren ve müsül-

lehan hanelerine girerek nüküt ve eşya ve Meram'da deboydan cepane ahiz ve yağma etmek maddelerinden maznunumaleyhim olan Konyalı Ekmekçi Tırıs Mehmed ve rüfekası haklarında Konya Bidayet Ceza Mahkemesinde İera kılınan muhalkeme neticesinde, maznunumaleyhimden Konya'nın Kargın karyesinden Ömeroğlu Ali Çavuşun vicahen ve refika olup elyevm hali firarda bulunan kaatil Mehmed'in gıyaben müebbeden ve Ekmekçi Tırıs Mehmed'in on beş sene küreğe mahkûmiyetlerine ve Konya'nın Şemseddin mahallesinden arabacı Rahim ve Fahrünnisa mahallesinden Tatar Osman haklarında takdir edilen on sene kürek cezasının merkumunun fiillerinde görülen esbabı muhaffifeye nazaran üç sene kalebentliğe tahviline dair lâhik olan hükmü havi 20 Haziran 1337 tarih ve 405 numaralı ilâm maateferruat Heyeti Umumiyyeden encümenimize havale olunmakla mütalâa ve tetkik olundu.

İlâmı mezkûrun hulâsai meali: Hâdisi zail e snasında merkumundan Kargın karyeli Ali Çavuş ve kaatil Mehmed'in Delibaşı avenesine iltihak ederek, müsellâhan hanelere duhul ile eşya gasp ve sirkat ettikleri ve bu meyanda Meram Cepaneliğine dahi taarruz ederek cepane yağma ettikleri Tırıs Mehmed'in Tatar Osman ve Arabacı Rahim ile Binbaşı Faik Efendi ve rüfekasının hanesine girerek darp ve ziyik ve saire gûna muamelei cebriye istimaliyle yağmagerlikte buldukları cereyanı tahkikat ve vâkı olan ihbar ile sabit olduğundan, berveçhi balâ mahkûmiyetlerine ve mağsubatın bedelen merkumundan tahsiline ve diğer refiklerinin beraetine karar verildiğinden ibaret olup bunlardan müebbet kürek cezasına mahkûm edilmiş olan kaatil Mehmed nam şahsın hali firarda bulunduğu müfadi ilâmdan müsteban olmakla derdesti halinde muhakemesinin tekriri lâzimei kanuniyeden olan merkum hakkında tetkikat İerası icabetmiyeceğinden, mahkûmini sairenin mahkemei bidayetçe subutuna kâil olunan efali mesnedünbihası üzerine tevehi nazar olundukta ilâmda bast ve hikâye olduğuna üzere, müebbet küreğe mahkûm bulunan Kargın karyeli Ömeroğlu Ali Çavuşun isyanın vuku bulacağından haberdar olarak, Konya'ya geldikleri ve Delibaşı avenesi meyânında bulu-

narak isyana iştirak eyledikleri yolunda bir gûna teyidatı kanuniye bulunmayıp mahkemenin tavziatı kanunisi sümmedtedarik alâkai cürmiye ihdasından ibaret ve hakayıktı ahval ile tetabuk etmemekte olmasına ve şahitlerden bâzısı merkum Ali Çavuşun hâdisi sırasında Meram'daki cepaneliği basarak, meçhulülahval refikleriyle deboydan cepane yağma ettiği haber verilmekte ise de yine cereyanı tahkikatıyla sabit olduğu üzere beraetine karar verildiği ilâmda muharrer olan Meram Nahiyesi Meclis Azasından Mustafa'nın depodaki cepaneyi yağma edilmekten muhafazaten hanesine götürüp sakladığı ve miktarının da yetmiş - seksen sandık raddesinde olduğu anlaşılmaqta bulunmasından depoda mevcut cepanenin miktarı hakikisi malûm olmadığı ve mevcudun da bidayet mahkemesinin kararı veçhile Mustafa'nın hanesinde saklandığı anlaşılmasından merkumun hakikaten cepane yağmasına derecei iştiraki ve yağma olunan cepane mevcudu neden ibaret olduğu meçhul kalmakta olmasından bu eihetin veçhi sübutu meş-kük görülmekte ve yalnız merkumun bâzı hanelere girerek gasp ve yağmada bulunduğu mertebeli sübutta görüldüğünden bu daireyi te-cavüz etmiyen hareketi sanİyesi üzerine tâyini mücazat olunmak iktiza ederken merkumun en-vaı efali üzerine icabatı kanuniyenin tatbikinden zühul olunarak fer'an zîmethal olmak kabiliyetini teavüz edememiş olan merkumun müebbet küreğe vaz'ını icabedecek esbabı kanuniyenin fıkdanı hasebiyle aleyhindeki hükmün ref'ıyla yalnız eşya yağma etmekten ibaret olan fiil ve hareketini tetabuk eylediği hiyaneti vataniyeye tevfikân on beş sene küreğe vaz'ına ve hiyaneti vataniye erbabından bâzılarının affına dair olan kanun ahkâmından müstefidola-cağundan ve esasen fer'an zimethal olarak on beş sene kürek ve üçer sene kalebentliğe mahkûm bulunan arabacı Rahim ve Tatar Osman ve ekmekçi Tırıs Mehmed'in hareketleri de esnayı hâdisede bâzı mesakinde eşya gasp ve sirkat etmiş olmalarından mazharı affolmuş ve tahliyesi muktazi bulunmuş eşhastan görülmüş olmalarına binaen onlar hakkındaki hükmün tenfizine mahal görülemiyerek evrakı mevduanın mahalline irsali encümenimize müttetikân

kabul olunarak Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz olunur. 24 Kânunusani 1338

Reis	Mazbata Muharriri	
Bursa	Biga	
Osman Nuri	Hamid	
Kâtip	Âza	
Canik	Karahisarî Şarki	
Ahmed Nafiz	Ali Süruri	
Âza	Âza	Âza
Canik	Muş	Siird
Süleyman	Abdülğani	Hacı Nuri

REİS — Efendim, mazbata hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) O halde Adliye Encümeni mazbatasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

7. — *Buğday, arpa, mısır ve dakikten bir misli Resim alınmasına dair kanun lâyihası*

REİS — Efendim buğday, arpa, mısır, dakikten yalnız bir misli rüsum alınmasına dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniyeyi Muvazenei Maliye Encümenine gönderiyoruz.

2. — *Erzurum Mebusu İsmail Bey ve rüfekaşının, 23 Nisan 1336 tarihinden mukaddem derecatı muhtelifede mahkûm olmuş eşhasın affına dair kanun teklifi (2/422)*

REİS — Erzurum Mebusu İsmail Beyle rüfekaşının, derecatı muhtelifedeki mahkûmine dair teklifini Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

3. — *Karahisarî Sahib Mebusu Mustafa Hulûsi Efendinin, Konya eşrafından istiklâl mahkemesince mahkûm edilmiş olan Başaralı Mustafa Efendinin affına dair kanun teklifi (2/441)*

REİS — Karahisarî Sahib Mebusu Mustafa Hulûsi Efendinin Beşereli Mustafa Efendinin affına dair bir teklifi var; Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

MAARİF VEKİLİ VEHBİ B. (Karesi) — Reis Bey! Heyeti Vekileden mevрут rüsümün tenzili hakkındaki Kanunun ehemmiyeti vardır. Encümenden gelecek içtima kadar hazırlanmasını bendeniz rica ederim.

REİS — Efendim, tenbih edelim hazırlasınlar. Efendim.

2. — *Aydın Mebusu Tahsin Beyin, Mülâzimi-avvel şehit Ferid Bey ailesine müterakim maaşatının neden verilmediğine dair Müdafaa-i Milliye Vekâletinden sual takriri*

REİS — Aydın Mebusu Tahsin Bey, Şehit Ferid Bey ailesine müterakim maaşatının neden verilmediğini Müdafaa-i Milliye Vekâletinden soruyor. Bunu da Müdafaa-i Milliye Vekâletine gönderiyoruz.

3. — *Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, Çiçek hastalığı hakkında Dahiliye Vekâletinden sual takriri.*

REİS — Efendim! Çiçek hastalıklarına dair Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, Dahiliye Vekâletinden sual takriri var. Dahiliye Vekâletine gönderiyoruz.

SALİH Ef. (Erzurum) — Efendim, benim de Maarif Vekâletinden Kars Maarif Müdürü hakkında bir sual takririm vardır. Vekil Bey buradadır, biz de buradayız, müsaade ederseniz şifahi cevap versinler.

3. — *Memurun Muhakemat Tetkik Heyeti ve Encümeni için intihap*

REİS — Şimdi Tetkik Heyeti ve Encümeni intihabatına başlıyoruz. Efendim, evvelâ Tetkik Encümenini intihab ediyoruz. - dokuz kişilik - Bilâhara Tetkik Heyetini ayrıca intihab ederiz. Çünkü muamele karışıyor.

(Esami kıraat edildi ve reyler sepete atıldı.)

Reylerini istimal etmiyen varsa lütfen istimal buyursun.

Efendim, Tetkik Encümeni intihabatı hitam bulmuştur. Arayı tasnife; Hüsnü B. (Bitlis), Âtîf B. (Beyazid), Ziya B. (Bitlis), memur edildiler.

Efendim Tetkik Heyeti intihabatı başlıyor. Lütfen reylerinizi veriniz.

(Reyler toplandı) İstihsalî âra hitam buldu, efendim reyini istimal etmiyen varsa lütfen istimal buyursun! Arayı tasnife; Hakkı Hamî B. (Sinob), Nafiz B. (Canik), İbrahim B. (Karesi), memur edildiler.

Efendim, tasnifi âranın bugün hitam bulacağını zannetmem. Binaenaleyh Cumartesi günü vakti muayyende içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

(4,35 te celseye nihayet verilmiştir)

